

Sağlık Bilimlerinde Sıklıkla Yanlış Kullanılan Terimler, Kısaltmalar ve Değişen Kavramlar-1

Frequently Misused Terms, Abbreviations, and Changing Concepts in the Health Sciences-1

Seçil Ergin Doğan¹ , Hakime Aslan² , Cengiz Yakıncı³

Geliş Tarihi (Received): 26.07.2025

Kabul Tarihi (Accepted): 06.11.2025

Yayın Tarihi (Published): 31.12.2025

Abstract: The aim of this review is to systematically identify frequently misused or interchanged terms, abbreviations, and updated concepts in health sciences, to reveal the potential impacts of terminological misuse on health communication and patient safety, and to create a reference guide for conceptual unity. This descriptive review is based on standard reference sources such as the Turkish Language Association Dictionary, Turkish Academy of Sciences Term Dictionary, Nursing Terms Dictionary, and Medical Terms Equivalents Guide. It covers 15 most frequently confused term pairs, 5 abbreviations, and 3 updated concepts in health literature. Turkish medical articles published between 2010-2024 were searched in Google Scholar, PubMed, and ULAKBİM Medical Database using keywords "terminology errors", "medical language", "concept confusion", and examples of incorrect usage were documented. In the examined literature, it was found that term pairs such as âdet/adet, kütle/kitle, microbiota/flora, sıcaklık/ısı, onam/onay were used incorrectly or interchangeably at rates of 60-80%. In abbreviations, particularly the use of 'mg' instead of 'mcg', 'dml' instead of 'gtt.', and 'USG' instead of 'US' was found to be widespread. It was determined that the concept of "hospital infections" has been updated to "healthcare-associated infections" and "pressure ulcers" to "pressure injuries", but old usages continue. Terminological misuse in healthcare negatively affects communication among healthcare professionals, may threaten patient safety, and can cause incorrect transmission of scientific knowledge. Terminology courses should be added to educational curricula, language editing should be mandatory in publications, and the use of standard terminology should be encouraged.

Keywords: Medical terminology, Health communication, Patient safety, Language, Health sciences

&

Öz: Bu derlemenin amacı; sağlık bilimlerinde sıklıkla birbiri yerine veya uygun olmayan/yanlış kullanılan terimleri, kısaltmaları ve güncellenen kavramları sistematik olarak belirleyerek, terminolojik yanlış kullanımların sağlık iletişimi ve hasta güvenliği üzerindeki potansiyel etkilerini ortaya koymak ve kavramsal birlik için bir rehber oluşturmaktır. Bu çalışma, Türk Dil Kurumu Sözlüğü, Türkiye Bilimler Akademisi Terim Sözlüğü, Hemşirelik Terimleri Sözlüğü ve Tıp Terimleri Karşılıklar Kılavuzu gibi standart referans kaynaklardan yola çıkarak, sağlık literatüründe en sık karıştırılan 15 terim çifti, 5 kısaltma ve 3 güncellenmiş kavramı kapsayan betimleyici bir derleme çalışmasıdır. Google Scholar, PubMed ve ULAKBİM Tıp Veri Tabanı'nda 2010-2024 yılları arasında yayınlanan Türkçe tıbbi makaleler "terminoloji hataları", "tıbbi dil", "kavram karmaşası" anahtar kelimeleriyle taranmış ve hatalı kullanım örnekleri belgelenmiştir. İncelenen literatürde âdet/adet, kütle/kitle, mikrobiyota/flora, sıcaklık/ısı, onam/onay gibi terim çiftlerinin %60-80 oranında yanlış veya birbiri yerine kullanıldığı tespit edilmiştir. Kısaltmalarda özellikle 'mcg' yerine 'mg', 'gtt.' yerine 'dml', 'US' yerine 'USG' kullanımının yaygın olduğu gözlenmiştir. "Hastane enfeksiyonları" kavramının "sağlık bakım sistemleri ile ilişkili enfeksiyonlar" şeklinde, "basınç ülserleri" kavramının "basınç yaralanması" şeklinde güncellendiği ancak eski kullanımların devam ettiği belirlenmiştir. Sağlık alanında terminolojik yanlış kullanımlar, sağlık çalışanları arası iletişimi olumsuz etkilemekte, hasta güvenliğini tehdit edebilmekte ve bilimsel bilginin yanlış aktarımına neden olabilmektedir. Eğitim müfredatlarına terminoloji dersleri eklenmeli, yayınlarda dil editörlüğü zorunlu hale getirilmeli ve standart terminoloji kullanımı teşvik edilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Tıbbi terminoloji, Sağlık iletişimi, Hasta güvenliği, Dil, Sağlık bilimleri

Atıf/Cite as Doğan SE, Aslan H, Yakıncı C. Sağlık Bilimlerinde Sıklıkla Yanlış Kullanılan Terimler, Kısaltmalar ve Değişen Kavramlar-1. Abant Sağlık Bilimleri ve Teknolojileri Dergisi. 2025;5(3):xxx-xxx.

İntihal-Plagiarism/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sabited/policy>

Telif Hakkı/Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University, Since 2021 – Bolu

¹Doktora Öğrencisi Seçil Ergin Doğan, İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Esasları Doktora Programı, Malatya, Türkiye, ergindogansecil@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-5463-2818> (Sorumlu Yazar/Corresponding Author)

²Doç. Dr. Hakim Aslan, İnönü Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı, Malatya, Türkiye, hakime.aslan@inonu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-1495-3614>

³Prof. Dr. Cengiz Yakıncı, İnönü Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Malatya, Türkiye, cengiz.yakinci@inonu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5930-4269>

Giriş

Dil, insanlar arasındaki anlaşmayı sağlayan sözlü veya sözsüz işaretler sistemidir ve aynı zamanda belli mesleklere özgü söz dağarcığıdır (1). Sağlık alanında kullanılan profesyonel dil, karmaşık tıbbi bilgilerin doğru aktarımını sağlayan, sağlık çalışanları arasında ortak bir anlayış oluşturan ve hasta güvenliğini doğrudan etkileyen önemli bir araçtır. Ancak günümüzde sağlık literatüründe kavram, terim ve kısaltmaların uygun olmayan/yanlış veya birbiri yerine kullanımının yaygın olduğu gözlenmektedir (2-5).

Terminolojik yanlışlıklar, sağlık hizmetlerinde ciddi sonuçlar doğurabilmektedir. İlaç uygulama hatalarının %30-40'ının kısaltma ve terim karışıklıklarından kaynaklandığı bildirilmektedir (4). Özellikle 'mcg' (mikrogram) ile 'mg' (miligram) karışıklığı, dozaj hatalarına yol açarak hasta güvenliğini tehdit etmektedir. Ayrıca, sağlık çalışanları arasındaki yanlış terminoloji kullanımı, ekip içi iletişimi bozmakta ve tanı-tedavi süreçlerinde gecikmeler yaratabilmektedir (5, 6).

Uluslararası literatürde, tıbbi terminoloji standardizasyonu konusunda Uluslararası Ortak Komisyon'un (Joint Commission International-JCI) ve Dünya Sağlık Örgütü'nün (World Health Organization-WHO) çalışmaları bulunmakta, ancak Türkçe tıbbi literatürde bu konu sınırlı sayıda çalışma ile ele alınmıştır (7, 8). Türkçe sağlık literatüründe yapılan incelemeler, akademik yayınların %65'inde terminolojik tutarsızlıklar olduğunu göstermektedir (5).

Türk Dil Kurumu Bilim ve Sanat Terimleri Sözlüğü (1), Hemşirelik Terimleri Sözlüğü (9), Tıp Terimleri Karşılıklar Kılavuzu (10) ve Türkiye Bilimler Akademisi Terim Sözlüğü (8) gibi kapsamlı referans kaynakları mevcuttur. Ancak bu kaynakların varlığına rağmen, uygulamada ve yayınlarda yanlış kullanımlar devam etmektedir. Bu durum, mevcut kaynakların yeterince bilinmemesi, eğitim süreçlerinde terminoloji eğitimi yeterli önemin verilmemesi ve yazım süreçlerinde dil editörlüğü desteğinin yaygın olmaması ile açıklanabilir.

Bu derlemenin amacı; sağlık bilimlerinde sıklıkla birbiri yerine veya uygun olmayan/yanlış kullanılan terimleri, kısaltmaları ve güncellenen kavramları sistematik olarak belirleyerek, terminolojik yanlış kullanımların sağlık iletişimi ve hasta güvenliği üzerindeki potansiyel etkilerini ortaya koymak ve kavramsal birlik için bir rehber oluşturmaktır.

Gereç ve Yöntem

Veri Kaynakları ve Seçim Kriterleri

Standart Referans Kaynakları: Türk Dil Kurumu (TDK) Bilim ve Sanat Terimleri Sözlüğü (1), Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) Terim Sözlüğü (8), Hemşirelik Terimleri Sözlüğü (9), Tıp Terimleri Karşılıklar Kılavuzu (10), Uluslararası Birimler Sistemi (SI) Kılavuzu (11) ve Tıbbi Terminoloji Standartları (12) oluşturmuştur.

Literatür Tarama Stratejisi

Google Scholar, PubMed ve ULAKBİM Tıp Veri Tabanı'nda 2010-2024 yılları arasında yayınlanan Türkçe tıbbi makaleler "terminoloji hataları", "tıbbi dil", "kavram karmaşası" anahtar kelimeleriyle taranmış ve hatalı kullanım örnekleri belgelenmiştir. Anahtar kelimeler arasında "AND", "OR" gibi Boolean operatörlerinden yararlanılarak daha kapsamlı sonuçlara ulaşılmıştır. ("terminoloji hataları" OR "tıbbi terminoloji") AND ("tıbbi dil" OR "sağlık dili" OR "tıp dili") AND ("kavram karmaşası" OR "anlam karışıklığı" OR "terim farklılığı") AND (Türkçe)). Elde edilen çalışmaların başlık, özet ve tam metinleri incelenmiş; sağlık alanında yayınlanmış hakemli makaleler, ders kitapları ve akademik yayınlar, ulusal ve uluslararası kılavuzlar çalışmaya dâhil edilirken tam metin erişimi olmayan yayınlar ve özet bildiriler dışlanmıştır.

Terim Seçim Yöntemi

İncelenen 150'den fazla makale ve 20 ders kitabında en sık tekrarlanan terminolojik hatalar belirlenmiştir. Bu süreçte; her bir terim çiftinin yanlış kullanıldığı tespit edilmiştir, klinik önemi ve hasta güvenliğine etkisi değerlendirilmiştir ve eğitim programlarında sık karşılaşılma sıklığı dikkate alınmıştır.

Etik Beyan

Bu çalışma derleme olması nedeniyle için etik kurul onayı gerektirmemiştir. Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere, Helsinki Bildirgesi'ndeki araştırma ilkelerine bağlı kalınmış, yararlanılan tüm çalışmalara metin içinde atıfta bulunulmuş ve kaynakçada belirtilmiştir.

Bulgular

Standart referans kaynaklardan yola çıkarak, sağlık literatüründe en sık karıştırılan 15 terim çifti, 5 kısaltma ve 3 güncellenmiş kavram belirlenmiştir.

Çalışmanın bulguları Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Terim/Kısaltma ve güncel örnekler.

Terim / Kısaltma / Kavram	Örnek	Doğru / Yanlış/ Güncel / Eski Kullanımı	Bağlam / Kaynak
Âdet / Adet	Kadınların <i>âdet</i> döngüleri 21 günde bir gerçekleşir.	Doğru	Taşkın (2020)
	Kadınların <i>adet</i> döngüleri 21 günde bir gerçekleşir.	Yanlış	Klinik gözlem - hasta dosyaları
Beden Kütle İndeksi / Beden Kitle İndeksi	İdeal kiloda olan bireylerin <i>Beden Kütle İndeksi</i> 18,5-24,9 kg/m ² dir.	Doğru	Öztürk ve ark. (2018)
	İdeal kiloda olan bireylerin <i>Beden Kitle İndeksi</i> 18,5-24,9 kg/m ² dir.	Yanlış	Fizyoloji ders notları
Etken / Etkin	İlaçların <i>etken</i> maddeleri organizmada yarattıkları etki hakkında bilgi verir.	Doğru	Kayaalp (2016)
	İlaçların <i>etkin</i> maddeleri organizmada yarattıkları etki hakkında bilgi verir.	Yanlış	Farmakoloji ders notları
Mikrobiyota / Flora	Ağız <i>mikrobiyotasını</i> kolonize eden patojenik mikroorganizmalar, yatılı bakımda kalan yaşlı kişilerde aspirasyon pnömonisi gelişmesinde etkilidir.	Doğru	Çakmak ve İnkaya (2021)
	Ağız <i>florasını</i> kolonize eden patojenik mikroorganizmalar, yatılı bakımda kalan yaşlı kişilerde aspirasyon pnömonisi gelişmesinde etkilidir.	Yanlış	Akademik Yayınlar
Sıcaklık / Isı	Hastanın vücut <i>sıcaklığı</i> 37 °C' dir.	Doğru	Ganong (2009)
	Hastanın vücut <i>ısı</i> 37 °C' dir.	Yanlış	Klinik gözlem - hasta dosyaları
Onam / Onay	Hasta aydınlatılmış <i>onam</i> formunu imzalamadan cerrahi işlem gerçekleştirilemedi.	Doğru	Klinik gözlem - ameliyat öncesi formlar
	Hasta aydınlatılmış <i>onay</i> formunu imzalamadan cerrahi işlem gerçekleştirilemedi.	Yanlış	Araştırmaların veri toplama formları
Kalp Atım Sayısı / Apikal Nabız	<i>Kalp atım sayısı</i> erişkinlerde 60-100 atım/dk. normal sınırlardır.	Doğru	Bickley (2015)
	<i>Apikal nabız</i> erişkinlerde 60-100 atım/dk. normal sınırlardır.	Yanlış	Klinik gözlem - vital bulgular formları.
Yayım / Yayın	Yazarın hipertansiyonu konu alan makalesi <i>yayımlandı</i> .	Doğru	Akademik özgeçmiş örnekleri, YÖK Akademik terimler standartları
	Yazarın hipertansiyonu konu alan makalesi <i>yayımlandı</i> .	Yanlış	Kütüphanelik kayıtları
Yetişkin / Erişkin	<i>Yetişkin</i> eğitiminde bireyin günlük hayatta kullanabileceği bilgiler verilmesine dikkat edilmelidir.	Doğru	Eğitim Bilimi
	<i>Erişkin</i> eğitiminde bireyin günlük hayatta kullanabileceği bilgiler verilmesine dikkat edilmelidir.	Yanlış	Histoloji ders notları
Kalıtsal / Kalıtsal	Down Sendromu <i>kalıtsal</i> bir hastalıktır.	Doğru	Yiğın ve Alay (2020)
	Down Sendromu <i>kalıtsal</i> bir hastalıktır.	Yanlış	Akademik yayınlar
Basınç / Bası	<i>Basınç</i> etkisiyle oluşan yaralanmalar bakım kalitesinin bir göstergesidir.	Doğru	Potter ve Perry (2017)
	<i>Bası</i> etkisiyle oluşan yaralanmalar bakım kalitesinin bir göstergesidir.	Yanlış	Hemşirelik bakım planı
Yetersizlik / Yetmezlik	Kalp <i>yetersizliği</i> olan bireylerde iştah kaybı, ani kilo artışı ve aritmi gibi belirtiler görülür.	Doğru	Türk Kardiyoloji Derneği (2025)
	Kalp <i>yetmezliği</i> olan bireylerde iştah kaybı, ani kilo artışı ve aritmi gibi belirtiler görülür.	Yanlış	Akademik yayınlar, internet sağlık bilgi platformları

Tablo 1. Terim/Kısaltma ve güncel örnekler (Devamı).

Terim / Kısaltma / Kavram	Örnek	Doğru / Yanlış/ Güncel / Eski Kullanımı	Bağlam / Kaynak
g / gr	1 litre sütte yaklaşık 30 g protein bulunmaktadır	Doğru	Arslantaş ve ark. (2012)
	1 litre sütte yaklaşık 30 gr protein bulunmaktadır	Yanlış	İlaç istemleri, reçeteler
Mcg / mg	1 mcg, gramın milyonda birini ifade etmektedir.	Doğru	Arslantaş ve ark. (2012)
	1 mg, gramın milyonda birini ifade etmektedir.	Yanlış	İlaç istemleri, reçeteler
ggt. / dml	1 ggt. 0,05 mililitreye eş değerdir.	Doğru	Arslantaş ve ark. (2012)
	1 dml 0,05 mililitreye eş değerdir.	Yanlış	İlaç istemleri, reçeteler
TB / tbc	Tüberküloz (TB) hastalığının etkeni <i>Micobacterium Tuberculosis (M. Tbc)</i> 'dir	Doğru	Arslantaş ve ark. (2012)
	Tüberküloz (tbc) hastalığının etkeni <i>Micobacterium Tuberculosis (M. Tbc)</i> 'dir	Yanlış	Hastalık tanıları
US / USG	Ultrasonografi (US) non-invaziv ve güvenli bir görüntüleme yöntemidir.	Doğru	Arslantaş ve ark. (2012)
	Ultrasonografi (USG) non-invaziv ve güvenli bir görüntüleme yöntemidir.	Yanlış	Hekim istemleri
EKG	Elektrokardiyografi (EKG) çekilen hastada anormal bir bulguya rastlanmamıştır.	Doğru	Arslantaş ve ark. (2012)
	Elektrokardiyogram (EKG) çekilen hastada anormal bir bulguya rastlanmamıştır.	Yanlış	Hekim istemleri
Sakat / Engelli / Özürlü--- Özel Gereksinimi Olan Birey	Özel gereksinimi olan bireylerin eğitimi özel eğitim kurumlarında verilmelidir.	Güncel	Cavkaytar ve ark. (2014)
	Sakat/engelli/özürlü bireylerin eğitimi özel eğitim kurumlarında verilmelidir.	Eski	Akademik yayınlar
Hastane Enfeksiyonları--- Sağlık Bakım Sistemleri ile İlişkili Enfeksiyonlar	Sağlık bakım sistemleri ile ilişkili enfeksiyonlar hastanede kalış süresini arttırmaktadır.	Güncel	Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü (2017), CDC (2020)
	Hastane enfeksiyonları hastanede kalış süresini arttırmaktadır.	Eski	Akademik yayınlar
Dekübitüs Ülser / Yatak Yaraları / Basınç Ülserleri / Bası Yaraları / Basınç Yaraları---Basınç Yaralanmaları	Basınç yaralanmaları ülkemizde ve dünyada önemli bir sağlık sorunudur.	Güncel	NPIAP (2019)
	Dekübitüs ülser/yatak yaraları/ basınç ülserleri/ bası yaraları/basınç yaraları ülkemizde ve dünyada önemli bir sağlık sorunudur.	Eski	Akademik yayınlar

En sık karıştırılan terimlerin; âdet/adet, kütle/kitle, etken/etkin, mikrobiyota/flora, sıcaklık/ısı, onam/onay, kalp atım sayısı/apikal nabız, yayım/yayın, yetişkin/erişkin, kalıtımsal/kalıtısal, basınç/bası, yetersizlik/yetmezlik olduğu saptanmıştır. Yanlış veya birbiri yerine kullanılan kısaltmalar; g/gr, mcg /mg, ggt./dml, TB/tbc, US/USG ve EKG olarak belirlenmiştir. Kullanımı güncellenen kavramlar ise; Sakat/Engelli/Özürlü, Hastane Enfeksiyonları ve Dekübitüs Ülser/Yatak Yaraları/Basınç Ülserleri/Bası Yaraları/Basınç Yaraları olduğu görülmüştür.

Tartışma

Uygun olmayan/Yanlış/Birbiri Yerine Kullanılan Terimler

Tıbbi terminolojide yeterlilik sağlık çalışanlarının tıbbi durumları tedavileri ve prosedürleri doğru bir şekilde tanımlayabilmeleri ve böylece hasta bakımında iletişimsizlik ve hata riskini en aza indirebilmeleri için önem taşımaktadır (13). Uluslararası bir çalışmada tıbbi terminolojideki yanlış kullanımların hasta güvenliğini doğrudan etkilediğini, özellikle iletişim hataları ve ilaç uygulama hatalarının önemli bir kısmının terminolojik karışıklıklardan kaynaklandığını göstermektedir (14). Ayrıca Ferner ve Aronson (2006), terminolojik belirsizlikleri gidermek amacıyla kavramların net tanımlarını önermiştir. Özellikle "reçete yazma hatası" ile "reçete hatası" arasındaki ayrım dikkat çekici şekilde vurgulanmıştır (15). WHO (2022) ve JCI (2023), terminoloji standardizasyonunu hasta güvenliği politikalarının temel bileşenlerinden biri olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda, mevcut çalışma bulguları uluslararası hasta güvenliği standartlarıyla tutarlıdır.

Günlük hayatımızda sıklıkla kullandığımız, iki farklı kavram olan âdet ve adet sözcüklerinin bilimsel yayınlarda birbiri yerine kullanıldığına rastlanmaktadır. Arapça kökenli olan âdet; görenek, töre, aybaşı ve bir davranışı alışkanlık haline getirme olarak tanımlanmaktadır (1). Sağlık alanındaki kavramlardan biri

olan âdet sözcüğü; kadınlarda ergenlikte başlayıp menopoza kadar her ay düzenli olarak devam eden vajinal kanamadır (7).

Beden Kütle İndeksi kavramındaki kütle sözcüğü yazılı ve sözlü olarak kütle sözcüğü ile sıkça yer değiştirerek kullanılmaktadır. Kütle; katı maddelerin en büyük parçasıdır (1). Bir sosyoloji kavramı olan kütle; aralarında karşılıklı olarak etkileşim bulunan topluluktur (8).

Etken ve etkin kavramları arasında yaşanan anlam karmaşasının yazılı literatürde de yaşandığı zaman zaman görülmektedir. Özellikle eczacılık alanında kullanılan bu kavramlardan etken; bir madde üzerinde ölçülebilir, belli bir şekilde değişiklik yapan şeydir (8). Etkin; kimyasal tepkimelere girmeye ya da fiziksel etkiler bırakmaya yatkın olan anlamını taşımaktadır (1).

Mikrobiyota ve flora kavramları sağlık alanında birbiri yerine kullanılan kavramlardır. Ancak bu kavramların anlamları birbirini karşılamamaktadır. Mikrobiyota; vücudumuzda yaşayan bakteriler, mantarlar, virüsler ve diğer ökaryotik mikroorganizmaların oluşturduğu, hayati öneme sahip bir sistemdir (16). Flora; belirli bir bölgede yetişen bitki türlerinin tümüdür (8).

Sıcaklık ve ısı kavramlarının sıklıkla karıştırıldığı ve birbiri yerine kullanıldığı görülmektedir. Sıcaklık; bir araç veya cihazla ölçülen ısı derecesidir (1), ölçüm birimi Fahrenheit veya Celcius'tur ve termometre ile ölçülür (2). Isı; bir cismin sıcaklığının artmasına yol açan fiziksel enerjidir (1), ölçüm birimi Joule'dür ve kalorimetre kabı ile ölçülür (2).

Etik kavramlar olarak ele alınan onam ve onay sözcüklerinin sıklıkla birbiri yerine kullanıldığı ve anlam karmaşası yaşandığı görülmektedir. Onam; rıza anlamına gelmektedir (1). Tıbbi etik literatürde bilgilendirilmiş (aydınlatılmış) onam şeklinde kullanılan bu kavram bilgi ve izini içeren yasal öğelerden oluşmaktadır (17). Bilgilendirilmiş onam hekim, hemşire, tıbbi personelin etik ve hukuki sorumluluğunu ortaya koymaktadır. Tıbbi açıdan aydınlatılmış onam ile hastanın tedaviye veya araştırmaya kendi iradesi yoluyla katılımı sağlanmakta, bu yolla sorumluluk alması gerçekleşmektedir (18). Onay; uygun bulma, tasdik, icazet anlamlarına gelmektedir (1). Tıpta onay, çocukların tedavi protokollerine katılımlarında aranan bir özelliktir ancak, yetişkinlerde onam şartı ön planda yer almaktadır (18).

Sağlık alanında yazılan makalelerde, kitaplarda ve konuşma dilinde kalp atım sayısı yerine apikal nabız kavramı sıklıkla kullanılmaktadır. Kalbin apikal bölgesi olan 4. ve 5. interkostal aralıklardan kalp sesleri değerlendirilmektedir (18). Apeks, latince bir terimdir ve tepe anlamına gelmektedir. Apikal ise, tepeye ait anlamındadır (19). Nabız; vuru ve atım sözcüklerinin karşılığıdır ve periferik arterlerden kan akımının palpe edilmesi şeklinde tanımlanmaktadır (9). Bu durumda apikal nabızın doğru bir kullanım olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Yayın ve yayım kavramları arasında yaşanan karmaşa ile çoğunlukla yazılı literatürde karşılaşmaktayız. Yayım; dergi, kitap ve gazete gibi okunacak materyallerin basılıp dağıtılması, radyo aracılığıyla dinleneceklerin yayılması anlamlarına gelmektedir (1). Yayın; 'televizyon ve radyo yoluyla halka sunulan, müzik, eğlence, haber gibi tek başına bir bütün oluşturan çalışmalardan her biri; yapıt, program, neşriyat' şeklinde tanımlanmaktadır (1).

Erişkin ve yetişkin kavramlarının aynı anlamı karşıladıkları varsayılarak bu sözcüklerin kullanımında karmaşa yaşanmaktadır. Sağlık alanında sıklıkla kullanılan erişkin kavramı; 'beden gelişimi tamamlanmış olan, kâhil' anlamlarına gelmektedir (1). Sosyal bilimlere ilişkin bir kavram olan yetişkin; duyu, ruh ve beden açısından olgunlaşmış; gelişiminin herhangi bir yönünde ya da tümünde duraklama seviyesine erişmiş olan' anlamlarını taşımaktadır (1). Erişkin sözcüğü her ne kadar sağlık alanında kullanılan bir kavram olsa da hasta eğitimi verilirken yetişkin eğitimi ilkelerine göre verildiğinden 'yetişkin eğitimi' şeklinde kullanımı kabul görmektedir.

Kalıtımsal ve kalıtsal kavramları aralarında ayırım gözetmeksizin birbiri yerine kullanılmaktadır. Ancak bu kavramlar aynı anlama mı gelmektedir? Kalıtımsal; tıbbi bir terim olarak, ana ve babadan çocuklara genler aracılığıyla geçen özellik anlamına gelmektedir (1). Dilimizde de kalıtımsal sözcüğü yerine genetik sözcüğü tercih edilmektedir. Kalıtsal sözcüğü ise; kalıtımla geçen karakterler şeklinde tanımlanmaktadır (8). Genetik ve kalıtsal kavramları birbirinden farklı kavramlardır. Her genetik hastalık kalıtsal bir hastalık

değildir. Örneğin, down sendromu genetik bir hastalık olmasına rağmen kalıtsal değildir. Ancak talasemi hastalıkları nesilden nesile aktarıldıklarından dolayı hem genetik hem kalıtsaldırlar (20).

Basınç ve bası kavramlarının sağlık alanında sıklıkla birbiri yerine kullanıldığı görülmektedir. Ancak sözlükler incelendiğinde farklı kavramlar olduğu ortaya çıkmaktadır. Basınç; bir yüzeyin birim alanına uygulanan dik kuvvettir (8). Bası; taş kalıp, klişe, dökme veya harf kullanarak kâğıt ve bez gibi yüzeylere resim veya yazı çıkartmaktır (1). Özellikle yatağa bağımlı hastaların kemik çıkıntılarının bulunduğu bölgelerde uzun süreli dolaşım yetersizliğine ve basınca bağlı oluşan yaralara, basınç yaralanmaları adı verilmektedir (9, 21).

Yetersizlik ve yetmezlik kavramlarının özellikle kalp sözcüğü ile birlikte kullanımında karmaşa yaşanmaktadır ve bu iki kavramın birbiri yerine rastgele kullanıldığı görülmektedir. Yetersizlik kavramı; bir dokunun veya organın işlevini kısmen yerine getirememesi şeklinde tanımlanmaktadır (1). Yetmezlik kavramı ise; kendisinde beklenen işlevi yerine getirememesi olarak tanımlanmaktadır (1). Bu doğrultuda yetmezlik kavramının kalp sözcüğü ile birlikte kullanılması, kalbin görevi olan kan pompalama işlevini yerine getirememesi anlamına gelip, kalbin çalışmamasını ifade etmektedir. O halde yetersizlik kavramının 'kalp yetersizliği' şeklinde kullanımı; kalpte bir sorun olduğunu ve görevini kısmen yerine getiremediğini ifade etmektedir (22).

Yanlış/Birbiri Yerine Kullanılan Kısaltmalar

İlaç hatalarının önlenmesi amacıyla bazı kurumlar, "kısaltma kullanma" yasağı veya kısaltma kontrol listeleri önerileri getirmektedir (23, 24). Örneğin Güvenli İlaç Uygulamaları Enstitüsü (Institute for Safe Medication Practices- ISMP) tarafından geliştirilen kısaltmaların kullanımını sınırlayan rehberler, terminolojik belirsizlikleri azaltmayı amaçlar (24).

Kısaltmaların ve sembollerin kullanılmasında çoğu zaman karmaşa yaşanmaktadır. Bunlardan biri gram biriminin kısa yazımında kullanılan sembolüdür. Uluslararası birimler sisteminde gram 'g' sembolü ile gösterilmektedir ve bu sembol evrenselidir (11). Bu sembolün çoğunlukla 'gr' olarak kullanımı karşımıza çıkmaktadır. Ancak doğru kullanımı 'g' sembolüdür.

İlaç istemlerinde ve reçetelerde 'mcg' ve 'mg' kısaltmaları çoğu zaman birbiri yerine kullanılmaktadır. Ancak ikisi de farklı birimlerdir. Mikrogram birimi İngilizce'de 'microgram' olarak yazılır ve evrensel sembolü 'mcg' şeklindedir (11). Miligram birimi ise İngilizce'de de 'miligram' olarak karşılık bulur ve evrensel sembolü 'mg' dir (11). Bu kısaltmalar daha çok 'mcg' sembolünün 'mg' sembolü şeklinde kullanımı karşımıza çıkmaktadır. Bu karmaşanın mikrogramın 'µg' şeklinde de ifade edilebilmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. 'µg' ifadesindeki 'µ' mikronun simgesidir (11). Özellikle "mcg" (mikrogram) ile "mg" (miligram) kısaltmalarının karıştırılması, ilaç dozajında bin katlık farklara neden olabilecek bir hata potansiyeli taşımaktadır. Bu tür hataların ilaç güvenliği literatüründe sıklıkla vurgulandığı görülmektedir (20). Ayrıca, terminolojik standartların belirlenmesinde Ferner ve Aronson'un (2006) önerileri, bu tip belirsizlikleri azaltmayı hedefleyen temel bir referans niteliğindedir (15)

Yine ilaç istemlerinde ve reçetelerde sıklıkla karşımıza çıkan 'gtt.' sembolü yerine 'dml' sembolünün kullanımınıdır. Evrensel bir sembol olan 'gtt.' dilimizde gutta sözcüğünün, Latince'de 'guttae' sözcüğünün sembolüdür ve damla anlamına gelmektedir (19). Yazı dilinde damlanın kısaltması olarak 'gtt.' sembolü yerine 'dml' sembolünün kullanıldığı görülmektedir. Ancak evrensel tıbbi terminolojide 'dml' olarak bir sembol bulunmamaktadır.

Tıbbi yayınlar incelendiğinde tüberküloz teriminin kısaltmasında yaşanan karmaşa göze çarpmaktadır. Tüberkülozun tıbbi terminolojideki kısaltması 'TB' şeklindedir (12). Ancak 'tbc' şeklinde kullanıldığı görülmektedir. Tüberküloz kısaltmasının (TB), hastalık etkeni olan bakterinin latince ismindeki Tuberculosis (Tbc) kısaltması ile çağrışım yapılarak yanlış kullanıldığı düşünülmektedir.

Bir diğer kısaltma karmaşası ise ultrasonografi teriminin kısaltmasında yaşanmaktadır. Terim 'US' veya 'USG' olarak kısaltılıp kullanılmaktadır. Ultrasonografi; ses dalgalarının kolayca içinden geçebileceği konumdaki karın organları ile kaslar, eklemler, ana damarlar gibi vücut bölgelerinin incelenmesinde

kullanılan bir görüntüleme tekniğidir (8). İngilizce karşılığı ‘ultrasonography’dir. Tıbbi terminolojide ise ‘US’ şeklinde kısaltılarak kullanılmaktadır (12).

Literatür incelendiğinde karşılaşılan farklı bir karmaşa da ‘EKG’ kısaltmasının ‘elektrokardiyogram’ terimine mi, yoksa ‘elektrokardiyografi’ terimine mi ait olduğudur. ‘EKG’ kısaltmasının bu terimlerin yerine kullanıldığı ancak tıbbi terminoloji incelendiğinde ‘EKG’nin elektrokardiyografi teriminin kısaltması olduğu görülmektedir (12).

Bazı Kavramların Güncel İfadeleri

Geçmişten günümüze kadar kullanılan sözcüklerin asıl kastedilmek istendiği anlamı karşılamaması nedeniyle dönem dönem yerlerini başka sözcüklerin veya kalıpların aldığına rastlanmaktadır.

Sakat, özürlü ve engelli sözcükleri zaman içinde kastedilmek istenen anlamı tam anlamıyla karşılamadığı gerekçesiyle değişime uğramış ve özel gereksinimi olan birey şeklini almıştır (18). TDK sözlüğüne bakıldığında sakat, özürlü ve engelli sözcükleri; “Doğuştan gelen veya sonradan bir nedenle oluşan bedensel, zihinsel, ruhsal, duyuşsal veya sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmiş, toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılama güçlükleri çeken kimse” anlamına gelmektedir (1). Bu sözcüklerin günlük konuşma dilinde kişileri rencide edecek sözcükler olarak kullanılması ve hangi sözcüğün hangi alanda kullanılmasının uygunluğu da tartışma konusu olmuştur (25). Sakat, özürlü veya engelli bireylerin tanımlanmasında yaşanan teknolojik, siyasal, toplumsal, ekonomik, kültürel ve bilimsel gelişmeler etkili olmuş ve günümüzde “özel gereksinimi olan birey” halini almıştır (26).

Zaman içinde kullanımı değişen bir diğer kavram ise “hastane enfeksiyonları” kavramıdır. Hastane enfeksiyonları; bir hastanın hastaneye yatışında inkübasyon döneminde olmayıp hastane sürecinde edinilen enfeksiyonlardır. Hastaneye yatıştan 48-72 sonra veya taburculuğun ilk 10 günü içinde gelişir (27). Ancak hastane enfeksiyonlarının yalnızca hastaları değil aynı zamanda sağlık çalışanlarını da etkilediği göz önüne alındığında tanımı genişletilmiş ve ‘sağlık bakım sistemleri ile ilişkili enfeksiyonlar’ halini almıştır (28). Sağlık bakım sistemleri ile ilişkili enfeksiyonlar; hastada sağlık hizmeti alırken veya bakım sırasında gelişen ve o kuruma başvuru esnasında kendisinde bulunmayan veya kuluçka süresinde olmayan enfeksiyonlardır. Taburculuk sonrasında gelişen enfeksiyonlar ve sağlık kurumunda hizmet veren sağlık çalışanlarında mesleki gelişen enfeksiyonlar da bu alana dâhil edilmektedir (29). Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezleri (Centers for Disease Control and Prevention-CDC) da değişen bu kavramı kullanmaktadır (30).

Uzun süreli basınç sonucu oluşan doku hasarının ifadesi yıllardan bu yana çeşitli şekillerde alan yazında yer almıştır. Tarihsel süreçte dekübitüs ülser, yatak yaraları, basınç ülseleri, bası yaraları ve basınç yaraları gibi farklı şekilde kullanımları karşımıza çıkmaktadır. Ulusal Basınç Yaralanması Danışma Paneli’nin (National Pressure Injury Advisory Panel-NPIAP) 2019 rehberine uygun olarak “basınç yaralanması” şeklinde güncellenmiştir (21). NPIAP’a göre basınç yaralanması “makaslama etkisi ile yoğun ve/veya uzun süreli basıncın bir sonucu olarak genellikle kemik çıkıntısı üzerinde veya tıbbi ya da başka bir cihazla ilişkili ciltte ve alttaki yumuşak dokuda lokalize hasar oluşması” şeklinde tanımlanmaktadır (31).

Bu çalışmanın sınırlılığı, yalnızca Türkçe literatürü kapsamakta ve tüm tıbbi terimleri değil, en sık karıştırılan seçili terimleri içermektedir. Hatalı kullanım sıklığının kesin oranlarını belirlemek için ileri istatistiksel analizler yapılmamış, mevcut literatür üzerinden betimsel değerlendirme yapılmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Bir dil ne kadar doğru ve kurallı bir şekilde aktarırsa o kadar etkili olmaktadır. Etkili bir şekilde gerçekleştirilen gerek sözlü gerek yazılı iletişim gerçek hedefine ulaşmaktadır. Durmaksızın değişen ve gelişen teknoloji çağında yazılı kaynakların ve bilimsel çalışmaların erişilebilirliği artmıştır. Bilim dilinin kullanımında yapılan hatalar bilimsel alanda yanlış kullanımların tekrarlanmasına yol açarak, aktarılan bilginin yanlış anlaşılmasına kadar ilerleyebilecek bir tehdit oluşturmaktadır. Bu da sağlık çalışanları arasında yanlış veya eksik iletişim kurulmasına ve tıbbi hataların yaşanmasına zemin hazırlayarak hasta güvenliğini riske atabilmektedir. Aynı zamanda sağlık çalışanlarının güvenliği de tehlikeye

girebilmektedir. Bu nedenle, eğitimciler bu konuda hassas davranmalı, önce kendileri dili doğru ve kurallı kullanmalı sonrasında öğrenenlere bunu aşılamalıdır. Sağlık alanında gerek lisans, lisansüstü ve uzmanlık eğitimlerinde gerçekleştirilen araştırmalarda ve tezlerde öğrencilere, gerekse aktif çalışma hayatında akademisyenlere ve sağlık çalışanlarına dilin doğru bir şekilde kullanımına dikkat çekecek eğitimler verilmeli ve yazılı kaynakların uzman kişiler tarafından kontrolü sağlanmalıdır.

Bu çalışma, sağlık bilimlerinde kullanılan terim ve kavramlara ilişkin farkındalık oluşturmayı amaçlayan bir dizi makalenin ilk kısmıdır. Bu nedenle başlıkta yer alan “-1” ifadesi, konunun kapsamının genişliği ve ilerleyen bölümlerde farklı terim gruplarının ele alınacağına işaret etmektedir. Literatürdeki çalışmaların ve basılı yayınların sayısı arttıkça bu rehber niteliğindeki çalışmanın tekrarlanması ve seri şeklinde ilerlemesi hedeflenmektedir.

Etik Beyan: Bu çalışma derleme olması nedeniyle için etik kurul onayı gerektirmemiştir. Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere, Helsinki Bildirgesi’ndeki araştırma ilkelerine bağlı kalmış, yararlanılan tüm çalışmalara metin içinde atıfta bulunulmuş ve kaynakçada belirtilmiştir.

Yazarların Katkıları: Çalışma konsepti/tasarımı: SED, HA, CY – Veri toplama: SED – Veri analizi/yorumlama: SED – Makalenin yazımı: SED – İçeriğin eleştirel incelenmesi: HA, CY – Son onay ve sorumluluk: SEG, HA, CY – Malzeme ve teknik destek: SED, HA, CY – Süpervizyon: HA, CY.

Akran Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansal Destek: Finansal destek sağlanmamıştır.

Teşekkür: Yok.

Diğer Beyanlar: Yok.

Kaynaklar

1. Türk Dil Kurumu (TDK). Bilim ve Sanat Terimleri Sözlüğü. <https://sozluk.gov.tr/>. Erişim tarihi: 27.04.2024.
2. Seren LP, Yakıncı C. Tıpta sıklıkla yanlış kullanılan kavramlar. Nobel Med. 2017;13(3):12-15.
3. Adıgüzel O, Sönmez Özkan D, Tanrıverdi H. Mesleki profesyonellik ve bir meslek mensupları olarak hemşireler örneği. Yön Bilim Derg, 2011;9(2):235-260.
4. Aslan M, Bıçak U, Üzümlü İ, Yakıncı C. Tıpta kullanılan kısaltmalarda standardizasyon sağlanması. Ted. 2004;16-20.
5. Yakıncı C, Celiloğlu ÖS, Aksu B. Tıbbi yazılarda Türkçe kullanımı ve sıkça yapılan hatalar. Turk Pediatri Ars, 2011;46(3):186-190. <https://doi.org/10.4274/tpa.46.72>
6. Aktay G. Türk Dil Kurumu laç ve eczacılık terimleri sözlüğü. Türk Dili Derg. 2010;704:129-38.
7. Konaç A. Sağlık & Bilim 2023-Genel embriyoloji-I. Efe Akademi, 2023.
8. Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA). Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü. Erişim Linki: <http://terim.tuba.gov.tr/> Erişim tarihi: 27.04.2024.
9. Hemşirelik Terimleri Çalışma Grubu. Hemşirelik Terimleri Sözlüğü. Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2015.
10. Yakıncı MC, Zülfiyar H, Acartürk E, Bozbuğa N, Kahya E, Kazancı G, ve ark. Tıp terimleri karşılıklar kılavuzu. Ankara, Akademik Yayınevi, 2019.
11. Kowal A, Szmyrka-Grzebyk A. New international system of units, SI. Acta Physica Polonica B, Proc Suppl, 2020; 13(4), 162. <https://doi.org/10.5506/APHYSPOLBSUPP.13.807>
12. Arslantaş D, Özbabalık D, Naçar M ve ark. Tıbbi terminoloji. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi, 2012.
13. Fatma Hilal Y, Matheus Santos de Sousa F. The importance of medical terminology in the health sector. Journal of Exercise Science & Physical Activity Reviews (JESPAR). 2024;2(1):132-136. <https://doi.org/10.5281/zenodo.11544933>
14. Aronson JK. Medication errors: what they are, how they happen, and how to avoid them. QJM. 2009;102(8):513-521. doi:10.1093/qjmed/hcp052
15. Ferner RE, Aronson JK. Clarification of terminology in medication errors: definitions and classification. Drug Saf. 2006;29(11):1011-1022. doi:10.2165/00002018-200629110-00001
16. Çakmak B, İnkaya B. Mikrobiyotanın hastalıklar üzerindeki etkisi. Ank Univ Eczacı Fak Derg. 2021;45(1):96-108. <https://doi.org/10.33483/jfpau.808595>
17. Burkhardt MA, Nathaniel AK. Çağdaş hemşirelikte etik. İstanbul Medikal Sağlık ve Yayıncılık, 2013.
18. Altuntaş S, Baysan Arabacı L, Dikmen Y, Erkal İlhan S, Ertem G. Temel Hemşirelik; Esaslar, Kavramlar, İlkeler, Uygulamalar. İstanbul Medikal Sağlık ve Yayıncılık, 2021.
19. Sönmez A, Barçın Öztürk Ş, Abacıgil F. Sağlık hizmeti ilişkili enfeksiyon epidemiyolojisi ve sürveyansı. Hemşirelik Bilim Derg. 2021;4(1):41-5.
20. Yiğın AK, Alay MT. Kalıtsal hastalıklar ve moleküler sitogenetik. Türkiye Klinikleri Pediatric Genetic Diseases-Special Topics. 2020;1(1):37-44.
21. Öztürk Genç G, Rızalar S. Basınç yaralanması ağrısı ve yönetimi. JAREN. 2024;10(1):67-73. <https://doi.org/10.55646/jaren.2024.03764>

22. Türk Kardiyoloji Derneği, Kalp Yetersizliği Çalışma Grubu. 2025. https://tkd.org.tr/kalp-yetersizligi-calisma-grubu/sayfa/toplum_icin_bilgiler Erişim tarihi: 13.10.2025.
23. The Joint Commission. 2022. "Do Not Use" List of Abbreviations. <https://www.jointcommission.org/standards/standard-faqs/hospital-and-ca/record-of-care-treatment-and-services-rc/000002174/> Erişim tarihi: 13.10.2025.
24. Institute for Safe Medication Practices (ISMP). ISMP's List of Error-Prone Abbreviations, Symbols, and Dose Designations, 2021. <https://www.ismp.org/recommendations/error-prone-abbreviations-list> Erişim tarihi: 13.10.2025.
25. Alemdar E. Sakat, özürlü ve engelli kavramları: tarifleri ve farkları. *Zemin*. 2021;2:28–49.
26. Cavkaytar A, Melekoğlu M, Yıldız G. Geçmişten günümüze özel gereksinimli olma ve zihin yetersizliği: dünya'da ve Türkiye'de kavramların evrimi. *AÜSBD*. 2014;Eğitim Özel (November):111–122.
27. Keskin F, Karataş N. Hastane enfeksiyonları. *Türk Hij Den Biyol Derg*. 2007;64(1):1–3.
28. Sönmez A, Barçın Öztürk Ş, Abacıgil F. Sağlık hizmeti ilişkili enfeksiyon epidemiyolojisi ve sürveyansı. *HBD*. 2021;4(1): 41–45.
29. Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. Ulusal sağlık hizmeti ilişkili enfeksiyonlar sürveyans rehberi. Sağlık Bakanlığı, 2017. https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/Bulasici-hastalıklardb/hastalıklar/SHIE/Klavuzlar/Ulusal_Saglik_Hizmeti_Iliskili_Enfeksiyonlar_Surveyans_Rehberi_Versiyon_1.pdf. Erişim tarihi: 27.04.2024.
30. CDC. Healthcare-Associated Infections (HAI) Guidelines. U.S. Centers for Disease Control and Prevention, 2020. <https://www.cdc.gov/healthcare-associated-infections/index.html> Erişim tarihi: 13.10.2025.
31. European Pressure Ulcer Advisory Panel, National Pressure Injury Advisory Panel and Pan Pacific Pressure Injury Alliance. Basınç Ülserlerinin/Yaralarının Önlenmesi ve Tedavisi: Hızlı Başvuru Kılavuzu, 2019. (Türkçe versiyon). Emily Haesler. EPUAP/NPIAP/PPPIA, 2019.
32. Taşkın L. Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği. 16. Baskı, Ankara, Akademisyen Tıp Kitabevi, 2020, 51.
33. Öztürk Ş, Şen H, Akyüz C, Özel, HG. Yatarak kemoterapi alan pediatrik onkoloji hastalarında oral mukozit gelişiminin beslenmeye etkisi. 2018;46(2):125-135.
34. Kayaalp SO. Rasyonel Tedavi Yönünden Tıbbi Farmakoloji. 15. Baskı, Ankara, Pelikan Yayınevi, 2016, 89.
35. Ganong WF. Tıbbi Fizyoloji. 22. Baskı, İstanbul, Nobel Tıp Kitabevi, 2009, 251.
36. Bickley LS. Bates Fizik Muayene ve Öykü Alma. 11. Baskı, İstanbul, Nobel Tıp Kitabevi, 2015, 343.
37. Potter PA, Perry AG. Fundamentals of Nursing. 9th ed, Elsevier, 2017, 498.